

Az MTM Tudománytörténeti Gyűjteményének kincsei – költözés közben és után

MATUSZKA Angéla

Magyar Természettudományi Múzeum, Könyvtár, 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

E-mail: matuszka.angela@nhmus.hu

Összefoglalás – E cikk a Magyar Természettudományi Múzeum természettudósok hagyatékait őrző Tudománytörténeti Gyűjteményének sorsáról szól, amelyen keresztül megismerkedhetünk a múzeum történetével és az állomány megőrzésének nehézségeivel.

Kulcsszavak – állományvédelem, gyűjteményköltöztetés, Lóczy Lajos, múzeumtörténet

BEVEZETÉS

A Tudománytörténeti Gyűjtemény költözése – noha mindannyian a 2018-as évhez kötjük majd – több részletben valósult meg. Az évenkénti megterhelő anyagmozgatás a Magyar Természettudományi Múzeum 21. századi életébe illeszkedve, a sikeres és az útkereső időszak lehetőségeinek és céljainak megfelelően valósult meg. Az elégs és az elázás mellett a gyűjteményeket a költöztetés veszélyezteteti leginkább, bár a történeti gyűjtemény paradox módon ez utóbbi folyamat során is tovább épül, hiszen a költözés maga is a múzeum történetéhez tartozik, ezért hamarosan a részévé válik, akár az adattári, akár az irattári feldolgozáson keresztül.

A GYŰJTEMÉNYRŐL

A Magyar Természettudományi Múzeum Tudománytörténeti Gyűjteménye Tasnádi Kubacska András – akkori főigazgató – gyűjteményszervezői tevékenységének köszönhetően 1945-ben jött létre a múzeum különböző táraiban felhalmozódott kéziratos anyagokból, hagyatékokból. A gyűjtemény első kezelője az 1970-ig itt dolgozó Allodiatoris Irma volt, aki mind a gyűjtemény szervezésében, mind a gyűjtemény feldolgozásában jelentős szerepet játszott. Utódlása sokáig nem oldódott meg, így a szolgáltatás biztosítása érdekében

a gyűjteményt a Központi Könyvtárhoz csatolták, amelynek ma is egyik különgyűjteménye (HORVÁTH 1994).

A gyűjtemény több részre tagolódik. Az MTM történeti irattárában található a Magyar Nemzeti Múzeumtól való szervezeti elkülönülés előtt létező természetrajzi táruk iratai közül a Növénytár (1826–1933) és az Állattár (1821–1933) anyagai (beleértve az 1870-ben külön tárákká bomlott Természetrajziak és Kézműtaniak Tára botanikai és zoológiai gyűjteményeire vonatkozó iratokat). Itt található az MTM főigazgatóságának iktatott iratanyaga 1933-tól, és a ma működő tudományos táruk iratai az Ásvány- és Kőzettár, valamint az Őslénytani és Földtani Tár 1956 előtti dokumentumainak kivételével, amelyek az 1956-os tűzben – a gyűjteményekhez hasonlóan – elégték.

A 2011-ben létrejött Tudománytörténeti Dokumentációs Tár gyűjtőhelye a nem iktatott, papír alapú tudománytörténeti forrásoknak. A legértékesebbek a régi kéziratok, az 1850 előtti iratanyag, például Kitaibel Pál (1757–1817) – később nyomtatásban is megjelent – útinaplói, Petényi Salamon János (1799–1855), Benyovszky Móric (1746–1786), Sadler József (1791–1849), Tehel Lajos (1769–1816), Theodor Kotschy (1813–1866) ráuk maradt iratai. A legnagyobb gyűjteményrész a közel 500 személyi fond, amelyek olyan természettudósok hagyatékait tartalmazzák, mint például a botanikus Haynald Lajos bíboros érsek, a Növénytár legjelentősebb mecénása (1816–1891), a vadász és zoológus Kittenberger Kálmán (1881–1958), a vadász és vadászati szakíró Nádler Herbert (1883–1951), a zoológus és muzeológus Lendl Adolf (1862–1942), az entomológus Móczár László (1914–2015), a geológus és paleontológus Kretzoi Miklós (1907–2005), és még szinte vég nélkül lehet sorolni a hazai és külföldi természettudósokat. A személyi fondok mellett megtalálhatók a tudományos egyesületek és társaságok, mint például a Magyarhoni Földtani Társulat (1857–1970 körül), valamint a rézbányai bányavállalat (1751–1910) iratai is. A gyűjtemény kisebb egységei a personalia-gyűjtemény, az oklevéltár, a gyászjelentés-gyűjtemény és a térképgyűjtemény.

A természettudósok tárgyi emlékeit gyűjti a Tudománytörténeti Tárgygyűjtemény. Az eddigiektől eltérően csak film- és fényképanyagot őriz a természettudósok portréiból álló Tudományos Arcképcsarnok és a múzeum régi Fotógyűjteményének maradéka.

ELHELYEZÉS

A gyűjtemény a Növénytárral együtt 1951–52-ben költözött az MTA épületéből a Vajdahunyadvárba, amelynek barokk és reneszánsz épületszárnyát újítták fel a gyűjtemények számára. 1979-ben a kollekcióknak ismét költözniük kellett a Könyves Kálmán krt. 40. sz. alá, a Néprajzi Múzeum egykori épületébe (BUCZKÓ & RAJCZY 1995). Az épület jelenleg a 2007 óta itt működő Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet vagyonkezelésében (OFI) áll, benne az Országos Pedagógiai

Könyvtár és Múzeum (OPKM), a Magyar Természettudományi Múzeum Növénytára és a Nemzeti Múzeumhoz tartozó Országos Restaurátor és Restaurátorképző Központ működik.*

A Tudománytörténeti Gyűjtemény két földszinti szobában és két pincében kapott helyet. A földszinti szobák részben munka- és kutatószobák voltak, részben pedig bizonyos gyűjteményrészeket is itt tároltak, például a personalia-gyűjteményt, a Tudományos Arcképcsarnokot, a Tudománytörténeti Tárgygyűjteményt, az oklevéltárat és a gyászjelentés-gyűjteményt. A pincékben pedig az irattári és hagyatéki anyagot helyezték el. A pincék klimatikus viszonyai a papír alapú dokumentumok tárolásához megfelelőek voltak (20–25°C, 45–55% relatív páratartalom), de a pormentesítés nem volt megoldott.

A GYŰJTEMÉNY HELYZETE 2007 UTÁN

Minden – furcsa módon – a 3111/1994. számú kormányhatározattal kezdődött, amely a Magyar Természettudományi Múzeum végleges elhelyezésére a Ludovika Akadémia épületét jelölte ki. Elindult az épület rekonstrukciója, és beteljesülni látszott a közel százéves törekvés, hogy a múzeum számos – akkor hat helyszínen lévő – gyűjteménye egységes elhelyezést nyerjen. Az összeköltözés 1995-ben indult el, az Ásvány- és Kőzettár hagyta el először a Nemzeti Múzeum épületét, majd a meg-megakadó folyamat utolsó elemeként – noha ezt akkor nem tudtuk – 2006-ban az Őslénytani és Földtani Tár, valamint a Központi Könyvtár foglalta el az új tereket, várva az akkori tervek szerint 2010-ben érkező Növénytárra és Állattárra, amelyek végül csak részben jutottak el a Ludovikára.**

2007-ben azonban ez még nem volt előre látható, és a könyvtár előtt megnyílt az a lehetőség, hogy a nagyobb, korszerű tárolási lehetőségeket biztosító új raktárakban elhelyezzen olyan gyűjteményrészeket is, amelyek nem megfelelő tárolási körülmények között voltak.

2008-ban – a Könyves Kálmán körútról elsőként – költöztettük át a fotóanyagot Ludovikára, amikor a könyvtár részt vett a *Magyar Digitális Képkönyvtár* pályázaton. E pályázat által elindított feldolgozó munka tette lehetővé a múzeum korábbi fotóarchívumának feltámasztását. A múzeum Baross utcai központjában működő Fotótárat Kaszab Zoltán főigazgató szüntette meg. A gyűjtemény és a nyilvántartás a nagy dokumentumfényképező asztallal együtt a földszinten, a Parazitológiai gyűjtemény jelenlegi helyén volt.

* Az OFI-ba 2007. szeptember 7-én olvadt be az OPKM, ez a 2118/2006. (VI. 30.) sz. kormányhatározat és a módosításáról szóló 2255/2006. (XII. 25.) sz. kormányhatározat alapján történt. Az OFI 2017. január 1-jétől a 2016. évi CIV. törvény 1. § alapján az Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézeteként folytatja munkáját

** A 1278/2010. (XII. 15.) sz. kormányhatározat elrendelte a Nemzeti Közszerződési Egyetem létrehozását. Az új, egységes campus létrehozásáról a 1158/2012. (V. 18.) sz. kormányhatározat rendelkezett.

„Amikor a parazitológiai anyag gyarapodni kezdett, kellett a hely a preparátoroknak és a gyűjteménynek, és akkor került az említett négylámpás asztal a fényképész műterembe, a fotók és kartonok pedig a Nemzeti Múzeumba, a Közművelődési Osztályra” (Matskási István személyes közlése). A Közművelődési Osztály Ludovikára költözésekor (1996) a fotóanyag a tudománytörténeti pincébe került. A többszöri költözés után a hagyatéki pincében elhelyezett közel húszezer fotó fiókos faszekrényeit ideiglenes tárolási céllal a Ludovika kápolnájába szállítottuk át. Itt megtörtént a gyűjtemény portalanítása, majd a fotókat áthelyeztük az e célra kialakított légkondicionált helyiségbe, ahol állandó a közel 18°C-os hőmérséklet és a 38%-os relatív páratartalom. A fotók állományvédelmét az új tárolási eszközök is elősegítik: fémszekrénybe kerültek, és a „Középpontban a fotó” NKA-pályázat segítségével mód nyílt a *Photographic Activity Test* által megfelelőnek ítélt csomagolóanyag beszerzésére. Ugyanebben az évben kerültek még át a Tudománytörténeti Gyűjteményből a természettudósok arcképei (közel 2500 db) is, s e két gyűjteményrész szolgált az új múzeumi fotógyűjtemény alapjául.

Egy könyvszkennert beszerzése után 2009-ben átszállítottuk a Ludovikára a gyászjelentés-gyűjteményt, amely teljes feldolgozását követően sem került vissza a Könyves Kálmán körútra, hanem a Központi Könyvtár egyik dolgozószobájában kapott helyet.

A Tudománytörténeti Gyűjteményben 2011-re mind a hagyatéki, mind az irattári pince betelt. A folyamatos rendezés ellenére sem lehetett már az újonnan érkező hagyatékokat megfelelően tárolni. Közben a negyedik éve tartó költözések miatt a könyvtár mélyraktári tárolási kapacitása is folyamatosan csökkent (A Növénytári Könyvtárból átszállítottuk a 150 fm-t meghaladó *Ly* jelzetű földrajzi gyűjteményt is). Mindazonáltal az átköltözés folytatódott.

2012-ben 30%-os létszámcsökkentés következtében a Tudománytörténeti Gyűjtemény elvesztette kezelőjét. Munkaerő-átcsoportosítás részeként egyrészt a kutatószolgálatot a Központi Könyvtár egyik könyvtárosa vette át, másrészt a helyszűke dacára ismét átköltöztettünk 60 folyóméternyi adattári anyagot a Központi Könyvtár mélyraktárába, hogy több esély legyen feldolgozásának folytatására.

2015 júliusában megkezdődött a Növénytári Könyvtárnak is otthont adó Könyves Kálmán krt. 40. sz. épület energetikai felújítása, ami mind szolgáltatási, mind állományvédelmi szempontból jelentős változást jelentett. Tekintettel arra, hogy a felújítás érintette a fűtésrendszert, és az összes ablak cseréje is várható volt, a legértékesebb dokumentumokat a Növénytári Könyvtár állományából – közel 70 folyóméternyi, részben fólió méretű, a 16–19. századból származó könyvet –, valamint beázások miatt a múzeum történeti irattárát (104 iratfolyóméter) kellett elhelyezni a könyvtár Ludovika téri raktárában. A 2016. évben befejeződött energiahatékonysági felújítás több szempontból is bizonytalanságot teremtett a múzeum Növénytára és a Központi Könyvtár gyűjteményei, a Növénytári Könyvtár és a Tudománytörténeti Gyűjtemény életében. Egyrészt 2017-től

erősödött a nyomás az OFI részéről, hogy a Növénytár a gyűjteményi területeit vagy azok egy részét adja át, másrészt az energiahatékonysági felújítás után a hagyatéki pincében futó csőrendszer szivárgását tapasztaltuk*, s az állomány védelme érdekében ki kellett üríteni a vízszivárgás által fenyegetett részt.

1. ábra. A raklapokon elhelyezett levéltári dobozok a könyvtár mélyraktárában
Fig. 1. Archive boxes placed on pallets in the underground storage place of the library

A kényszerű költözés 2018-ban valóban bekövetkezett. A Növénytárnak jelentős területet kellett átadni az OFI részére, s a földszintre volt kénytelen bezsúfolni gyűjteményrészeit. Ez viszont a Tudománytörténeti Gyűjtemény költözésével járt. Így került sor az év elején a kutatószoba és munkaszoba felszámolására, s a helyiségek átadására. A tárgygyűjtemény összes tételét fóliába csomagoltuk, majd – ha a méretük engedte – bélelt dobozokban helyeztük el. Kivételt képeztek ez alól a szobrok és a festmények, és a nagyméretű tárgyak. A tárgygyűjteménnyel együtt átköltöztek a gyűjteménynek adományozott bútorok is, például Hazslinszky Frigyes (1818–1896) saját kezűleg készített intarziás szekrénye, benne a Hazslinszky-hagyatékkal, vagy a Lambrecht Kálmán (1889–1936) által adományozott berendezés, amely fekete fiókos asztalból, székből és háromajtós iratszekrényből áll. E gyűjteményrészeket a Központi Könyvtár olvasótermében és dolgozószobáiban, valamint a folyosói szekrényekben helyeztük el. Ezután a mélyraktári szinten jelentős raktárrendezést hajtottunk

* A felújítás során mód volt a kazánok kicserélésére, de a pályázat az épület csőrendszerének modernizálását nem támogatta.

végre, készülve arra a helyzetre, ha a Növénytár további területeket kényszerül átadni az OFI-nak, és akkor a pincében elhelyezett hagyatéki iratanyagnak is költöznie kell. A nyári időszakban készült el egy új polcrendszer, amely a tudománytörténeti hagyatékok levéltári dobozainak részleges (900 doboz) elhelyezését tette lehetővé, s további gyűjteményrendezéssel közel 400 doboznyi helyet szabadítottunk fel a mélyraktár kompaktuszaiban és szabadon álló polcrendszerein. A költözés tervezése során kijelöltük a leggyakrabban használt fondokat (pl. Xántus János, Kittenberger Kálmán, Kitaibel Pál, Lendl Adolf, Bíró Lajos stb. fondjait), hogy a 2019. évi költözési utómunkálatok ideje alatt ezek már kutathatók legyenek. Mindez megteremtette a lehetőségét annak, hogy a tudománytörténeti pincéből – az OFI költözésének elmaradása dacára – a korábban megsérült fűtésű állagromlása miatt sürgősen kimenekíthessük a levéltári anyagot. A kiköltözést a dobozolatlan iratanyag csomagolása és pormentesítés előzte meg. A szállítóládákat folyamatos számozással láttuk el, hogy a hagyatékok dobozai ne keveredjenek össze, s az ideiglenesen raklapra helyezett fondok legalább részben kereshetőek legyenek. (1–2. ábra)

2. ábra. A polcokon elhelyezett tudóshagyatékok a mélyraktári kompaktuszbán

Fig. 2. Legacies of scientist in compact storage cabinets

2019-ben következett a kicsit sem könnyebb utómunka, amely a Növénytárból átadott fotóanyag és a természettudósok hagyatékait tartalmazó levéltári dobozok végleges elhelyezését tűzte ki célul. Tekintettel arra, hogy a mélyraktár már nem tud befogadni egy ekkora és a könyvektől eltérő tárolási igényű gyűjteményt, arra kényszerültünk, hogy a könyvgyűjtemény kevésbé használt részeit egy másik épületünkben helyezzük el (3. ábra). 300 fm könyvet szállítottunk ki a mélyraktárból, és a belső raktárrendezés folytatásával még további 200 fm-t helyeztünk el a Központi Könyvtár olvasótermében. Számításaink szerint így elegendő hely lesz a levéltári dobozok polcra helyezésére, viszont a fizikai munkán kívül még komoly nehézség, hogy a teljes gyűjteményt új jelzetekkel kell ellátni, mivel a régi polcjelzetek már nem használhatóak többé, s az új jelzeteket be kell vezetni az eddig használt nyilvántartásokba és a gyarapodási naplóba is.

3. ábra. A könyvraktárrá átalakított hagyatéki pince terei

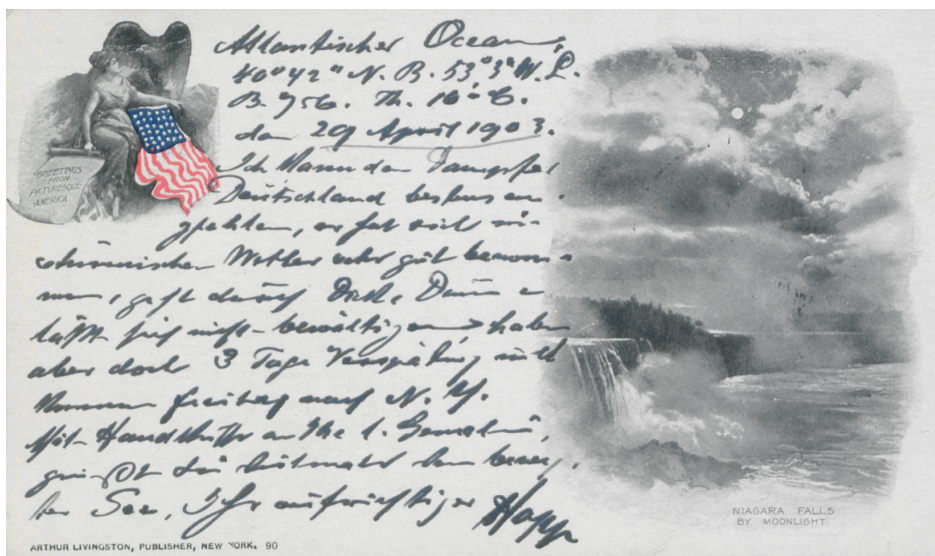
Fig. 3. The spaces basement converted to a library

A fondok raktári rendben való elhelyezése mellett előttünk áll még a gyűjteményi dobozokban található dokumentumok állományvédelmi szempontok szerinti szétválogatása. A dobozokban – különösen a feldolgozatlan állományrészeknél – vegyesen találhatók meg a fotók, kéziratok, nyomtatott anyagok, esetleg tárgyak vagy az egykori kutató gyűjteményi munkájához tartozó objektumok (pl. tárgylemezek, préselt növények stb.). De például a rendezettnek számító Nádler Herbert-fond dobozaiban is ugyanúgy található iratanyag, mint

üvegnegatívok. Így az elsődleges törekvés az eltérő tárolási hőmérsékletet és csomagolást igénylő anyagok szétválasztása. Elsőként a dobozokban található nyomtatott anyagokat (jellemzően különlenyomatok) válogatjuk ki s helyezzük el külön dobozban, majd a fotók és filmek elkülönítése történik meg. A fotókat és a filmeket az iratoktól eltérő hőmérsékletet és páratartalmat biztosító Fotótárban kell elhelyezni. A filmcsíkok azon részét, amelyeknél nem dönthető el, hogy cellulóz-nitrát az alapanyaga vagy sem, hűtőszekrényben, fémdobozokban hűtjük. A cellulóz-nitrát gyúlékonysága miatt a filmek alapanyaga 1953-tól a biztonságos cellulóz-acetát lett. A mélyraktár hőmérséklete 20–25°C, a relatív páratartalom 45–55%, ami a papír alapú gyűjteményeknek megfelelő. Az állományvédelmi alapelveket követő szétválogatás után a mélyraktárban a kéziratok savmentes csomagolóanyagba, a fotók a fotógyűjteményben speciális, a *Photographic Activity Test* paramétereinek megfelelő tasakokba kerülnek. Az üvegnegatívok 100% gyapotrostból készült négyfüles csomagolódba, a pozitívok félig átlátszó FILLA – pergamenpapírból készült – fotótasakokba, amelyek átlátszósága lehetővé teszi, hogy a fotót minél kevesebbszer kelljen mozgatni. A tárolódobozok archivális kartonból készültek. A jelenlegi gyűjteményi dobozok anyagából származó három gyűjteményben egy személyi fond anyagának visszakereshetőségét az azonos jelzet teszi majd lehetővé.

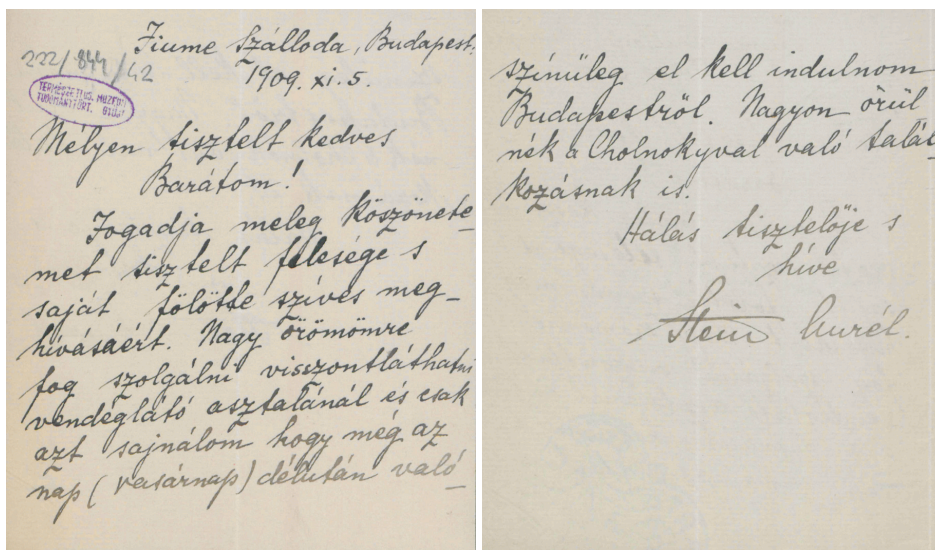
A LÓCZY LAJOS-FOND

A költözés után az első fond, amelynek feldolgozását megkezdtük, Lóczy Lajos (1849–1920) geológus munkásságával és életével kapcsolatos iratanyag volt, amelyet 1969 előtt adott át a Földtani Intézet a Magyar Természettudományi Múzeumnak. Lóczy Széchenyi Béla kelet-ázsiai expedíciójának (1877–1880) résztvevője volt, később egyetemi tanár, a M. Kir. Földtani Intézet igazgatója, a Magyar Tudományos Akadémia tagja. A gyarapodási napló alapján a gyűjteményt egyszerre kaptuk meg – más hagyatékok több részletben, akár többéves szünetekkel érkeznek –, mégis a gyűjteményt a hagyatéki pincében több helyen és teljesen eltérő állapotban találtuk. A gyűjteményben található levelezés palliumokban, rendezetten van a levéltári dobozokban, az információkeresést cédulakatalógus segíti. A jól feltárt levelezés komoly forrásul szolgálhat bármely id. Lóczy Lajos munkásságával kapcsolatos kutatásnak. Kora tudományos életének legjelesebbjeivel levelezett. Például Széchenyi Béla (1876–1911), Krenner József (1839–1920), Kanitz Ágost (1882–1996), Hopp Ferenc (1833–1919) (4. ábra), Stein Aurél (1862–1943) (5. ábra), Szily Kálmán (1838–1924), Ernest Shackleton (1874–1922) sorait olvashatjuk itt. Azonban volt ennél kevésbé feltárt anyagréssz is, amelynek rendezését most végeztük el. Az itt végzett munka segítette a teljes gyűjteményre vonatkozó koncepció kialakítását is.

4. ábra. Hopp Ferenc az Atlanti-óceánról írt 1903. április 29-i levele Lóczy Lajosnak

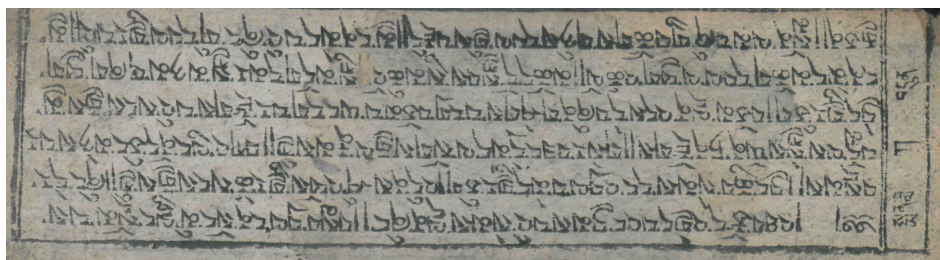
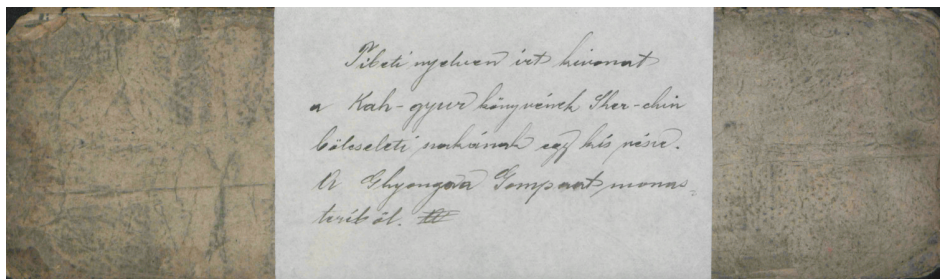
Fig. 4. Mail of Ferenc Hopp to Lajos Lóczy written on 29 April 1903

5. ábra. Stein Aurél szívélyes levélben fogadja el Lóczy családi ebédre szóló invitálását, kifejezve kívánságát, hogy szívesen találkozna Cholnoky Jenővel is

Fig. 5. Aurél Stein cordially accepts Lóczy's invitation to a family lunch, expressing his wish that he would also meet Jenő Cholnoky

A levelezésen kívül sokféle érdekességet rejt a gyűjtemény, például egy 1862. szeptember 5-i jótékony célú műkedvelő előadás plakátját, amely a szereplők között a fiatal Lóczyt is feltünteti. Megtalálható a fondokban gyakori személyi anyag: diploma, igazolvány (Csopak, 1920), úti okmányok. Ritkaság egy 1561-es perirat Aradon készült másolata 1823-ból. Igazi kuriózumok maradtak fent az ázsiai expedícióról. A Kah-gyur könyvének részlete – egy kis 32 oldalas nyomtatott füzet (6. ábra) –, Lóczy expedíciós útinaplói és számos fotó. A Kah-gyur a tibeti buddhizmus legszentebb könyvei közé tartozik. Csoma értelmezése szerint a Kah-gyur lefordított törvényeket, míg a Stan-gyur lefordított utasításokat jelent.

6. ábra. „Tibeti nyelven írt kivonat a Kah-gyur könyvének Sher-chin bölcséleti szakájának egy kis része. A Ghyongora Gompaat monasteréből.” – (Lóczy kézírása) a könyvecske borítója és egy lapja

Fig. 6. “An excerpt in Tibetan, a small part of the Sher-chin philosophy section of Kah-gur’s book.

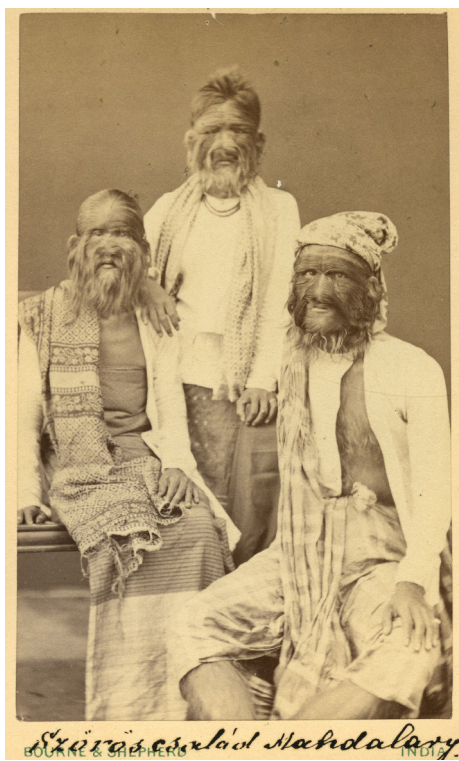
From the monastery of Ghyongora Gompaat.” – (Lóczy’s handwriting) book cover and a page

A füzet felirata szerint a részlet a Kah-gyur második részéből, a Sher-chinből származik, amelynek szanszkrit nevét Csoma a „dicsőítésre méltó túlvilági bölcsesség”-ként említi, és szerinte a szövegek „buddhistikus metaphysikával foglalkoznak” (CSOMA 1885). Különösen érdekes képeket találunk egy bőrkötésű, aranyozott szegélyű, ma már erősen savasodó, helyenként sérült fotóalbumban. Nagyrészt Robert Phillips, Darjeelingben dolgozó fényképész 6×10 cm-es képein főként a távoli kelet különböző népcsoportjaiból (7. ábra), társadalmi osztályaiból származó embereket, a mindennapi élet pillanatait, foglalkozásokat láthatunk a kevés tájkép mellett. Lóczynek az expedíció során tett földrajzi megfigyelései mellett néprajzi eredményei is figyelemreméltóak, s mintha e naplóban nem

pusztán élményeit akarta volna rögzíteni, hanem inkább az általa megfigyelték képi dokumentációja lenne. Egy oldalon szerepel egy „Brahmin hindu”, egy „Parszi (Tűzimádó perzsa)”, egy „Mohamedán hindu” és egy „Bombay városi rendőr” képe (9. ábra). Érdekesség a „szőrös család képe, amely valószínűleg farkasember szindrómában (*hypertrichosis universalis*) szenvedőket ábrázol (8. ábra). A mindennapokból ellesett kép lehet az utcai borbélyokról készített fotó (10. ábra).

7. ábra. Tibetiek
Fig. 7. Tibetians

8. ábra. „Szőrös család Mahdalary” (Lóczy kézírása)
8. Fig. 8. “Hairy Family Mahdalary”
(Lóczy’s handwriting)

9. ábra. Lóczy fotóalbumának egy lapja

Fig. 9. A page in Lóczy's photo album

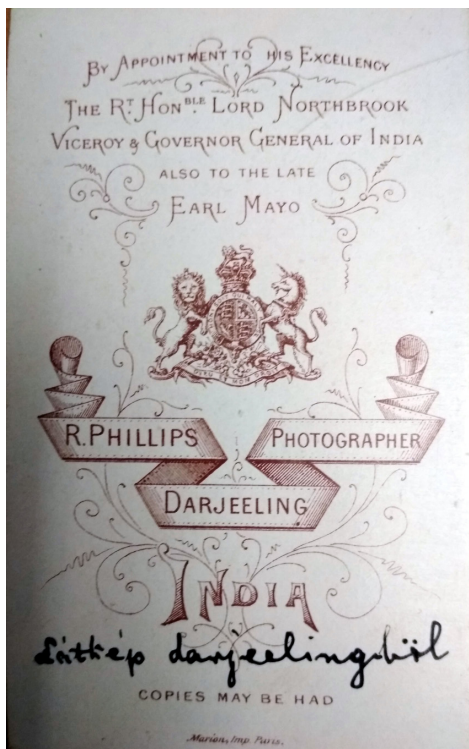

10. ábra. Utcai borbélyok

Fig. 10. Street barbers

A fényképek Robert Phillips (?–1885) darjeelingi fotós és vegyeskereskedő (FALCONER s. a.) műhelyében készültek. Phillips készített a viktoriánus korban divatos, vizitkártya formátumú (kb. 6×9 cm-es) fotókat is, képei szerepeltek az 1872-es bengáli Fényképészeti Társaság kiállításán (TEMPLE & STERNDALÉ 1872). Az album fotói albuminképek – egy részüket vékony kartonra kasírozták, másokat a fényképész nevével ellátott kartonra (11. ábra), s vannak olyanok is, amelyek egyáltalán nincsenek kartonra ragasztva, ezek nagyon sérülékenyek. A képeket érzékenységük miatt eltávolítottuk a naplóból, s később másolatokkal pótoljuk. Az eredeti képeket FILLA tasakokban helyeztük el.

A Lóczy-hagyaték kincseiből a nagyközönség érdeklődésére számot tartóakat digitalizáltuk, és a tervek szerint jövőre, amikor id. Lóczy Lajos halálának 100. évfordulójáról emlékezünk meg, közzétesszük a múzeum honlapján. Ha ezt tekintjük egy fond teljes feldolgozásának, akkor még számos fond és számos év munkája áll előttünk.

11. ábra. R. Phillips által készített vizitkártya hátlapja, a túldoldalán található kép címe:

„Látkép darjeelingből” (Lóczy kézírása)

Fig. 11. The back of a visiting card by R. Phillips, with the title on the backside:

“View from Darjeeling” (Lóczy’s handwriting)

Treasures within the History of Science Collection of the HNHM – during and after moving

Angéla MATUSZKA

Library of the Hungarian Natural History Museum, Ludovika tér 2–6.,

H-1083 Budapest, Hungary

E-mail: matuszka.angela@nhmus.hu

Abstract – The paper presents the fate of the Collection of the History of Science at the HNHM, bringing the history of the museum itself into focus as well as the difficulties of the preservation of the collections.

IRODALOM – REFERENCES

- CSOMA S. 1885: *Kőrösi Csoma Sándor dolgozatai. Összegejtötte és életrajzzal bevezette dr. Duka Tivadar.* – Magyar Tudományos Akadémia, Budapest. pp. 185–187.
- FALCONER J. [s. a.]: *A Biographical Dictionary of 19th Century Photographers in South and South-East Asia.* – British Library.
http://www.luminous-lint.com/app/photographer/Robert__Phillips/A/
- HORVÁTH Cs. 1994: *A Magyar Természettudományi Múzeum Tudománytörténeti Gyűjteményének földtani anyaga.* – In: KECSKEMÉTI T. & PAPP G. (szerk.): *Földünk hazai kincsesházai: Tanulmányok a magyarországi földtudományi gyűjtemények történetéről.* Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, 81–91 pp.
- RAJCZY M. & BUCZKÓ K. (szerk.) 1995: *125 éves a Magyar Természettudományi Múzeum Növénytára.* – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, 64 pp.
- TEMPLE R & STERNDAL R. A. 1872: The Exhibition of the Bengal Photographic Society. *British Journal of Photography*, 22. March 1872. pp. 135–138.
<http://archive.org/details/britishjournalof19unse/page/135>